

KATARINA ZDJELAR

Preizpraševanje bližine

3. 12. 2021–8. 1. 2022

MMC KIBLA / KiBela

Jezik je sistem izraznih sredstev za govorno in pisno sporazumevanje; je sistem z jasnimi in določenimi pravili in natančneje kot jih poznamo ter jim sledimo, bolje jezik obvladamo. Ampak kako pa lahko osvojimo tisto, kar se nahaja nekje *vmes*, tisto, kar v jeziku ni jasno določeno, kot so na primer improvizacije, napake, glasovi brez pomena, gestikulacija, jecljanje, tišine in druge zanke? Prav ta *vmesni* prostor znotraj jezikovnega sporazumevanja je v središču umetniške prakse Katarine Zdjelar. Umetnica se namreč ukvarja z *jezikom v razširjenem polju*, z jezikom, ki ni nujno verbalen, vsebuje pa zvoke, jezikom, ki ni nujno razumljiv, vendar temelji na znani gesti. Umetnico zanimajo vplivi asimilacijskih jezikovnih politik, ki so vsiljene določenim skupinam ljudi, abstraktne manifestacije govora, vključno z muzikalnostjo govora in fiziko glasu, ter s primeri, v katerih tudi najbolj intimno nagibanje, brnenje in uglaševanje glasu odpira družbeno razmerje med prejemanjem glasu in njegovim posedovanjem. *Jezik v razširjenem polju* temelji na paradoksih, poskusih in neuspehih, posledično pa lahko postane vmesnik, ki nas povezuje in zbližuje, moramo pa ga razumeti z vsemi inherentnimi družbenimi in političnimi implikacijami.

Iz takšnega razumevanja jezika izhaja tudi razstava *Preizpraševanje bližine*, ki o solidarnosti, odporu, učenju jezika kot kodificirane metode kulturne integracije, izkoreninjenem_i posamezniku_ci ter »govorečem telesu« subtilno spregovori skozi nepričakovane, nenamerne in običajno neopazne zvočne in vizualne ritme dotikov, pogledov, gibov in nenazadnje tudi zaspanost. Ob vsem tem je ključnega pomena umetničin pristop k zvoku, ki ga včasih kot šum spusti iz ozadja, včasih ojača, včasih odvzame.

Katarina Zdjelar v svojem delu pogosto uporablja vajo kot delovno metodo za raziskovanje glasu subjekta in ravno vaja je ob jeziku ena izmed povezovalnih linij znotraj pričujoče razstave. Kot vaja v pisanju se ob vstopu v razstavo na veliki črni steni, ki nas spominja na predimenzionirano šolsko tablo ali pa šolski zvezek, izpisujejo izbrani verzi besedila *Odprto pismo Evropi* Athene Farrokhzad. Znotraj formalnega in vsebinskega okvira, ki ga izpisano besedilo nudi celotni razstavi, pa se izmenjujeta dve video deli – *Branje besedila »Evropa, kam si založila ljubezen?«* in *Moje življenje (Malaika)*. V delu *Branje besedila »Evropa, kam si založila ljubezen?«* je umetnica k sodelovanju povabila štiri glasbenike_ce, ki so skozi improvizacijo interpretirali_e zgoraj omenjeno besedilo Athene Farrokhzad. Pri tem umetnice ni zanimala končna interpretacija oziroma končna izvedba, ampak odprtost procesa, v katerem se srečajo in zbližujejo različni glasovi. Skozi glasbeno uglaševanje, dopolnjeno z različni zvoki, kot je šepetanje, pogovor, otroška igra, umetnica raziskuje naključne in namerne povezave med ustvarjanjem skupnega heterogenega prostora.

KATARINA ZDJELAR
Preizpraševanje bližine
3. 12. 2021–8. 1. 2022

MMC KIBLA / KiBela, Ulica kneza Koclja 9, Maribor
Odpiralni čas: od ponedeljka do petka od 10. do 18. ure, sobota od 10. do 14. ure.

Moje življenje (Malaika) prikazuje Ganski državni simfonični orkester med vajo v Narodnem gledališču v Akri. Glasbeniki_ ce igrajo skladbo Malaika, prvotno veselo in spodbudno postkolonialno skladbo, ki so jo slovito izvajali številni_ e glasbeni_ e zvezdniki_ ce. Ganski državni orkester je bil osnovan v času, ko je Gana pod vodstvom Kwamea Nkrumaha postala neodvisna od Združenega kraljestva. Da bi vzpostavila in uveljavila narodno zavest znotraj na novo neodvisne države, je Nkrumahova vlada namreč intenzivno vlagala prav v kulturne strukture. S tem, ko je umetnica posnela vajo simfoničnega orkestra, so v ospredje stopila tudi posameznikova_ čina stanja in razpoloženja, kot so zehanje, utrujenost in prepotenost. Umetnico namreč zanimajo detajli, na katere sicer ob misli na vajo simfoničnega orkestra nikoli ne pomislimo, vendar so njen inherentni del. S temi detajli in razdrobljenimi kadri umetnica pripoveduje o ritmu časovne in družbene vmesnosti, stanju nenehnega prehajanja in izrisuje suspendirano prihodnost.

Določen zgodovinski narativ emancipatornih potencialov solidarnosti in kolektivne transformacije v tokratni razstavi umetnica izpelje s prostorskim prehodom v drugi prostor, kjer se gledalec_ ka najprej sreča s 3-kanalno video instalacijo *Ne steber ne kup (ples za Dore Hoyer)*. To delo navdihujejo arhivski dokumenti iz ženskega plesnega studia, ki ga je leta 1945 v povojnem Dresdnu ustanovila Dore Hoyer, koreografinja in ekspresionistična plesalka, katere koreografije so izhajale iz grafičnih del umetnice Käthe Kollwitz. Za to delo je Katarina Zdjelar združila mednarodno skupino plesalk in aktivistk in preteklost transponirala v sedanost oziroma prihodnost. V instalaciji se tako eno telo sreča z drugim. Utelesen jezik človeške bližine, ki se izraža skozi subtilne geste, gibe, dotike, potiske in tudi trenja, spregovori o solidarnosti, bližini in zavezništvu, obenem pa nas vseskozi opozarja na njihovo inherentno krhkost v sedanjem družbeno političnem stanju. Talna skulptura z rezbarijami rezonira koreografije Dore Hoyer in grafična dela Käthe Kollwitz, celotna instalacija pa je manifestacija sorodnosti s (proto) .feminizmom, pri čemer umetnica naglašča konstruktivno moč povezovanja, solidarnosti in antifašističnega upora.

Brandon LaBelle je v *Lexicon of the Mouth* zapisal, »da je vznemirljivo in kontaminirajoče vednje katerega koli zvoka hkrati sredstvo za pretrganje in navezovanje, poseganje v in negovanje oblube, odpora in solidarnosti. (...) V tem pogledu me zvok uči, kako ne biti sam; kako prestopiti določene linije, dopolnjevati določene jezike in se povezati z drugim telesom. Skratka, vodi do tega, kako oditi, pa tudi, kako priti, drugam. Dobesedno me objame in razgrne kot tebe.« In ravno ta prehodni prostor med posameznikom_ co in drugimi, o katerem torej govori Brandon LaBelle, je eden izmed ključnih momentov dela Katarine Zdjelar. Ta *vmesni jezikovni prostor* je najbolj opazen v delu *AAA (Moje srce)*, posnetem v enem samem kadru, kjer mlada ženska sočasno izvaja štiri različne skladbe, pri čemer ohranja izvorni slog, tempo in ritem posameznih skladb. Tišina, glasba, zvok in besede se izmenjujejo in »trkajo« druga ob drugo, medtem ko njen obraz in glas postaneta bojišče sunkovitih prehodov med skladbami. Čeprav je izvajalka tista, ki govori vse te jezike, oni hkrati *govorijo njo*. Konflikt, ki nastaja z že skoraj sočasnim izrisovanjem vsakega jezika, tona, zvrsti glasbe, spremembe ritma ter preklopi med skladbami na pevkinem obrazu, pa z njenim obvladovanjem vrzeli med skladbami kot tudi natančnostjo izvedbe zgodovinsko, slogovno in jezikovno različnih kompozicij preide v specifično harmonijo.

In če za konec citiramo še umetnostnega zgodovinarja in kuratorja Branislava Dimitrijevića, ki je o umetničnem delu zapisal: »Katarina Zdjelar v svojih filmih raziskuje odnos med zvokom in sliko in njuno povezanost s človekovim organizmom, ki z glasom in pogledom proizvaja nekaj, kar temu organizmu istočasno pripada in ne pripada – nekaj, kar se mu vrača iz fizičnega okolja, prostora družbenosti, iz prostora zaznamovanega s pravili uravnavanja in strukturami

moči. Skozi osebno izkušnjo selitve iz enega kulturnega okolja v drugega umetnica preizprašuje načine, na katere učenje jezika ali kakršna koli oblika discipliniranja glasu in zvoka (npr. pevske, jezikovne ali glasbene vaje) umešča telo v dane kulturne in ideološke okvire ter kako se telo na takšno uokvirjanje odziva. V njenih filmih skoraj nikoli ni pogleda na celotno situacijo, ki jo prikazuje, ampak gre za serijo izrezov, detajlov, ki jih povezuje premikajoče se oko kamere, postavljene v sredino dogajanja, pri čemer le-ta postane del telesa, ki se premika znotraj določenega, orkestriranega in zaprtega sistema.«

- Irena Borić in Živa Kleindienst

BIOGRAFIJA

Spletna stran:

Katarina Zdjelar je odrasčala v Beogradu in trenutno živi v Rotterdamu. Pri svojem delu se primarno osredotoča na medij gibljivih slik in instalacij in raziskuje načine srečevanja enega telesa z drugim kot mestom upora in možnosti ter opozarja na krhkost kolektivnega delovanja v sedanosti. Glas, glasba, zvok in jezik predstavljajo osrednje interese njenega delovanja. Njena najnovejša dela obravnavajo potenciale in dediščino pacifističnih (proto)feminističnih praks, vključno s praksami Käthe Kollwitz in Dore Hoyer. Zdjelarjeva je magistrirala iz likovne umetnosti na Inštitutu Piet Zwart v Rotterdamu. Diplomirala je na Univerzi za umetnost v Beogradu in opravila dveletno rezidenco na Rijksakademie van beeldende kunsten v Amsterdamu. Na 53. beneškem bienalu je zastopala Srbijo ter sodelovala na številnih samostojnih in skupinskih mednarodnih razstavah, kot so 11. berlinski bienale, Muzej Stedelijk Amsterdam, Metropolitanski muzej fotografije v Tokiu, Fundacija Frieze v Londonu, Casino Luxembourg, De Appel v Amsterdamu, MACBA Barcelona, MCOB Muzej sodobne umetnosti v Beogradu in muzej Sz-tuki Lodz. Prejela je več nagrad, nazadnje nagrado MMSU na 24. zagrebškem salonu (2019) in nagrado Dolf Henkes (2017), saj je bila med nominiranci za nizozemsko nagrado Prix de Rome (2017, 2010). Zdjelarjeva je tudi pedagoginja in deluje kot glavna mentorica na Inštitutu Piet Zwart (MA Fine Arts/Likovna umetnost op. p.), WdKA Rotterdam in na magistrskem programu Artistic Research na Nizozemski filmski akademiji v Amsterdamu.